

Schajk.

Den 17^{den} Augustus 1896 bezocht ik de gemeente Schajk. Op de grenzen van de gemeente vond ik een talrijke cere, wacht, onder den commandant Hoefnagel (voon van den burgemeester); deze hield een toespraak en bleef steken; „dangenaarn zijn” werd op verschillende tonen wel 20 mabel herhaald, zonder dat er een woord meer uit kwam. Op de grens van de gemeente was een cerepoort opgericht; voor het raadhuis stond er nog een. - Twee meisjes stonden daar, de cere om mij een bouquet te geven, de andere om de speech te houden. Talrijke bruidjes moesten mij spooien. -

Op mijne audiëntie verschenen de leden van den gemeenteraad, de pastoor met zijn kapelaan, en de notaris. - De laatste, verloofd met eene dochter van notaris Verbunt uit Ravenstein, hoopt de opvolger van notaris Verbunt te worden, met opheffing van het notariaat te Schajk.

P. en W. klaagden over v. d. Putte, den dijkegraaf van het waterschap 's Lands van Ravenstein; aan hem was het te wijzen, dat er in dit waterschap geene classificatie is, en dat dientengevolge de meest waardeloze heidegronden onder Schajk hetzelfde aan waterschapslasten moeten betalen als de beste gronden. -

Door het gemis van classificatie betalen die heidegronden ook in het groot waterschap N. O. N. Brabant onoverredig hooge lasten. - Vooral de wethouder Olijmceulen maakte zich tot folk van deze grieven en reed later met mij mede in mijn rijtuig, om mij de heidegronden, waarvan zoo zwaar betaald moet worden, aan te wijzen. - Ik heb hun gezegd, dat het hun eigen schuld was, omdat zij geen werk gemaakt hebben van deze zaak, toen het tijd was, nl. toen de stukken ter visie lagen; nu zouden hunne wenschen wel onverhoord blijven, tot het tijdstip, dat, na het openen van den Nieuwen Slaasmond, er eene nieuwe classificatie voor het groot waterschap wordt vastgesteld; als dan is het belang is het belang, dat de verschillende landen bij de Slaasmondwerken hebben, beter

Schajjk.

te beoordelen dan nu. -

Bij mijn bezoek aan Huisfeling vernam ik daar van burgemeester van den Oever, die in het bestuur zit van het Waterschap 's Lands van Ravenstein, en van het „Grootte Waterschap N. O. N. Brabant“, dat de bewoners van Schajjk steeds bijzonder onwillig waren om waterschapslasten te betalen; gewoonlijk werd er niet betaald, zonder dat er vervolgd werd, en er dientengevolge groote kosten gemaakt waren. van den Oever meende, dat het de pastoor van Schajjk was, die aan de boeren steeds raadde om niet te betalen, omdat zij z. i. niet betalen moesten. Als er vervolgd werd, dan liep de pastoor zelf het hardst, om zijne lasten te voldoen; een mooi voorbeeld voor een pastoor! -

De spaarzame opmerkingen, waartoe het onderzoek van de administratie van den secretaris en van den ontvanger aanleiding gaf, deelde ik later schriftelijk aan B. en W. van Schajjk mede.

Den 25 October 1901 kwam ik weer in de gemeente Oplek raadsluis stonden de burgemeester, mede wethouder, Olieveulen en de brood mij op te waarden.

De burgemeester (die den naam heeft een pr. kon. te be- zitten) heeft zijne brouwerij aan kant gebracht; zijn zoon genaamd zoon is sinds overleden, en drijft nu de brouwerij voor een debiet doch meestal in Schajjk blijft, en slechts voor een zeer klein gedeelte buiten het dorp gaat. Die zoon is getrouwd met een zuffrouw vande Ven uit Son; zij moech oom zeggen tegen den overleden burgemeester van Zeeland, van Veldman.

De burgemeester is toenwoordig voorzitter van het Waterschap 's Lands van Ravenstein, en heeft tot secretaris penningmeester den heer Berben, secretaris van Ravenstein. In Klaefnagel stond in 1897 of 1898 als tweede candidaat op de lijst, toen v. d. Putten periodiek als dijk- quonaf aftrad; v. d. Putten werd niet verhaard, en in

Schajjk.

diens plaats kwam Klaefnagel. - Ik hoorde nog allerlei klachten over v. d. Putten: hem verweet men, dat hij, zelf in de land in den beneden polder van 's Lands v. Ravenstein, opast. telijk de gronden in den boerenpolder in een deel te hoog klasse bracht, ten gevolge waarvan deze gronden ook te hoog geklassificeerd werden in het groot waterschap; dit zou dan gestreikt hebben ten voordele van den beneden polder. Daarom moesten de slechte gronden van Schajjk, sluis, bouwland, onvruchtbare heide, tot aan den Rijksweg naar Lyraene toe, naar die ene hoog klasse worden heen, gestlagen, even als of het beste gronden waren, in stijl met alle billijkheid. -

Van v. d. Putten werd verder nog verweet, dat hij zonder andere redenen dan om zich te behoeden, ten laste van de kas van den beneden polder nam het onderhand van dammen, het ruimen van de groote uetering, van lochteloven enz. al hetwelk vroeger door of ten laste van ingelanden moest geschieden. De wethouder Olieveulen is in het Deersensche veld geland, en weet zich zeer goed te herinneren, dat hij inder tijd bekeerd werd, en veroordeeld tot een gelobbed, welke hij betaalde, - omdat hij de groote uetering langz. zijn land niet overgeeft werd.

Het water van 's Lands van Ravenstein wordt door den Lyraenen dijk geleerd, en moech daar de Nieuwensche sluis loopen in de slaas. Als de Lyraenen dijk vrooth doorgevoerd, dan hebben Xerpen en Schajjk daar maar zeer weinig direct voordeel van; groot is het belang van Deversen, Deversenberg en Huisfeling; van daar dat er altijd militairen heen maeden. -

De trek van het veld naar Duitschland is een weinig minder dan vroeger jaren, dit komt niet, omdat het in Schajjk zooveel beter gaat, maar omdat het minder gemakkelijck is, in Duitschland aan werk te komen. - Het is nog zeer moeilijk om aan arbeiders op de wegen enz. te komen; hoewel in de korte winterdagen (van 1-11) met quink zijn bij. fl. - draags kan verdiend worden. De armen betaalt nu fl. 25 per K. M. - Die genesde

Schayk.

grind is niet zoo goed op de wegen als de riviergrind, maar deze laatste is te duur.

De gemeente kocht eerbijds - erder burgemeester van Vijchervoud - het tiendrecht af, en sloot daarvoor een leening tot 4%. - Die leening converteerde slaefnaagel in een van $3\frac{1}{2}\%$ $3\frac{1}{2}\%$; deze is nu nog f 62.500 groot. Jaarlijks mocht er f 1000 worden afgelost; later wordt dat f 1500. -

De jacht op hunne gronden werd door de boeren ten belidene van de gemeente afgestaan; deze verkauwde het jachtrecht voor f 250. - aan Jeroens de Oef. Ook hier worden vele klachten over konijnen vernomen. Hoevel Jeroens de eropte schade, die geleden wordt, tracht te vergoeden. -

Op mijne audientie verscheen notaris Lijvers, die zeer tevreden is over zijn practijk; hij had dit jaar reeds 236 akten; - hoofd der school Baran, die mijne voorpraak inriep bij gemeentebestuur, om, in verband met de leerplicht wet, zijne jaarnedde moest hervien worden; er van Winkel, de pastoor van Schayk, die bezig is een nieuwe kerk te bouwen, waaraan hij reeds inkd geeft, op, die hij bij gedeelten bouwt, en welke hij in 1902 hoop te voltooien. - Hij had geen noodzaak, op aarde daarmede een f 4000 uit, maar onderwond daarvan ook zeer de incovenienten. - Hij kreeg veel steun uit de steenfabriek te Schayk; hij vernde die steen zeer voor fundament en voor bakenmuren; voor beitenmuren zijn ze onbruikbaar.

Den 22 maart 1905 kwam ik weer in Schayk. Ik reed er van uit Kavenstein heen; bezoekt nog de gemeente Oef, en nam daar den trein naar den Bosch.

Ik verbleede audientie van Pastoor van Winkel, die er zich zeer voor interesseerde dat de jonge slaefnaagel zijn vader als burgemeester zou opvolgen. - Hij vroeg mijne tusphenkomst bij de besturen van Schayk en Eijpen, opdat er in de gemeente kon worden voldoende jachtwegen zouden worden gehakt, en de konijnen aan schot te brengen brengen. -

Schayk.

De jonge slaefnaagel kwam daarna zijn afwachting maken, evenals zijne concurrenten naar het burgemeesters ambt, van Eijpen van den Slaagen. - Vooral tegen een eventuele benoeming van v. Eijp was de Pastoor zeer gekant, omdat v. Eijp weinig of niets aan zijn godsdiens deed.

De kleemraad Olliemeulen klaagde weer over het bedrag, dat Schayk in het groot Waterschap moest betalen; hem gneeg, dat nu de slaasmond open was, er vermaedelijk spaedig een nieuwe classificatie zou komen; dan moest hij zich melden.

Twee commissies boeren klaagden over konijnen schade, en vroegen jachtbevoegen in de bossen, opdat de jagers de konijnen zouden kunnen schieten.

M. en W. zegden mij toe, dat zij voor de gevraagde jachtbevoegen zouden zorgen. - De kernijn, waaraan Jeroens de jacht leunde, ^{is} slaapt ten einde; ik heb geaden, hem de praefententie voor de jacht te laten, mits hij maatregelen wilde nemen tegen de konijnen.

De leden van den Raad waren goed over de gemeente verdeeld.

M. en W. sterk aangraden een beschrijvend staat aan te leggen van alle gemeentegronden, waarin alle bysonderheden omtrent cultuur en exploitatie uitvoerig en nauwkeurig worden opgetekend.

De tiendtschuld bedraagt thans f 50.500; de opbrengst is in den regel voldoende voor rente en aflossing; blijft er een surplus op die opbrengst, dan wordt dat op een spaarbank bankje gerek; komt er te kort, dan wordt het benodigde geld van dat spaarbankbankje genomen.

M. en W. den raad gegeven het onderhoud van de waterleidingen in een hand te brengen en ten laste van de gemeente te nemen. De kleeren schenen daar wel oom naar te hebben.

Den 2 April 1905 kwam ik weer in de gemeente; ik had de voren Oef bezocht; te Bergehem nam ik later weer den trein meere den Bosch.

Op mijne audientie verscheen pastoor van Winkel; zijn kerk is nu klaar en opolybramerd; ik moet die gaan kijken!

Schaipke.

Vol de heer van Dyp, een socialist naar de een of andere burgemeestersplaats, kwam zijn opvoeding maken.

Wethouder Olievanden is thans 85 jr oud; hij was niet verschenen; hij sukkelde dezen winter een beetje.

Er is nog geen staat aangelegd omtrent de exploitatie der gemeentelijke bezittingen; de burgemeester heeft mij belooft er voor te zullen zorgen.

Mr van Beer heeft thans voor zes jaren de gemeentelijke jacht gepacht voor f 250. — dezelfde prijs ^{als} vroeger door Juregens betaald.

Overeenkomstig mijn verzoek heeft de gemeente jachters laten kappen in de opene bosschen, zoodat de konijnen nu aan schot komen.

De werkleidingen worden bleeks door de gemeente onderhouden; men is daarmee zeer ingenomen.

Veldwachter herr Westendorp, de vroegere chef veldwachter uit Oef, voldeet ^{goed} ~~goed~~; aanvankelijk was hij wat villig en streng; nu is hij meer meezonder en zeer bescheiden.

De toestand der armen is redelijke goed; er wordt door niemand broods gebrek geleden; eigenlijk armen zijn er zoo goed als niet.

De steenfabriek van Jeevers, de eenige industriële onderneming in Schaipke, gaat goed; de steen gaat alomtegenwoordig weg.

Het B. en W. de in Cranburen zijnde school gaat zien; vier klassen; alles ziet er goed uit. Achter de school is een open terrein, dat ter beschikking zal gesteld worden van het hoofd der school. Dier heeft een landbouwalder, en kan op die manier aan de jeugd menige praktische les geven. — De pastoor is zeer op de hand van het schoolhoofd, en maedigt het landbouwonderwijs zeer sterk aan. — Op zijn verzoek stelde ik van B. en W. het nut van landbouwonderwijs nog eens sterk in het licht.

Stevens te verbeekum ging de even ten huize van den burgemeester diens vrouw gaeden door zeggen, zij is een zuster van den jongen bedruiver in Zeeland; de menschen hebben een prachtige huis, ver uit het moerish huis uit Schaipke, met een ruim haetshuis er naast. Van hem vijf kinderen verloren ze er drie aan difterie.

Schaipke.

Het Statenlid Kipp uit Bleggen is gekoerd met de eenige zuster van den burgemeester van Schaipke. Blijktbaar zitlen ze er allemaal warmjes in; de oude slaefnagel raakt wel zeer geforbeneerd geulest zijn.

Den 9 April 1913 berocht ik Schaipke, Vrek en Zeeland. — In Schaipke is de oude wethouder Olievanden overleden, en vervangen door Kersten, een oud-warenkoopman, die geschikt kenpraktis.

De vrede is in Schaipke weer gekoerd; pastoor en burgemeester hebben zich verzaend. Pastoor van Winkel kwam op audientie; hij was blijbaar zeer dankbaar, dat de ruzie gedaan was, naar hij mij mededeelde, zou hij zich voortaan wat meer buiten de gemeente zaken houden, en de baeren in hunne handelingen als goddang niet meer willen leiden. Het is te hopen, dat hij woord houdt.

Er trekken veel menschen naar Amerika; nu meer drie huis houders, samen ruim 20 zielen.

Onderhoud der kunstwegen is zeer kostbaar; B. en W. meenen, dat Provincie daarin maet te geraet komen.

Voor de tiend kreeg gemeente f 59.214 van het Rijk; van de lening was nog f 49.000 onafgelost, zoodat gemeente thans f 10.000 over houdt.

Staat van exploitatie van gemeente bezittingen valdaet niet; nogmaals uitgelegd, hoe die maet worden.

Gemeente sloot een contract met Staats boschbeheer; eerst werden 33 kl. A. tot bosch aangelegd; thans is men met een stuk van 26 kl. A. bezig.

Gemeente gaf f 10.000 in den bouw van het bestdhuis; daer voor heeft het algemeen armbestuur het recht 6 mannen en 6 vrouwen te draen verplegen ad f 5. —

Werkelijke armoede wordt in Schaipke niet geleden.

Verbaaldelijk worden landbouw cursussen gegeven; meest al onder groote belangstelling; het gekoerde wordt trouw in toets asfing gebracht.

Sinds eenigen tijd is er een baeren leenbank; werkt zeer gunstig; er wordt veel meer geld verrooyd dan gebrucht; Centraal bank te Lindthoven raakt bijpassend.

Steenfabriek van Jeevers, wethouder van Vrek, werkt

Schaik.

drank; vaak als luten droog jaar is $\pm 2.000.000$ steen; 32 omers werken er 40 melkschen; 3 winters en 25; verdienen $\text{fl. } 15$ per uur; maximum arbeidsduur 10 uur.

Sinds een pr maanden is een groote cooperatieve roomwater fabriek in werking, met aanvankelijk zeer bevredigende resultaten; de melk van ± 600 koeien wordt verwerkt.

Den 5^{den} Augustus 1918 bezocht ik per auto van uit Grave de Gemeenten Zeeland, Schouph en Neek. Ook hier komen door den raad der tijden de financies van de gemeente heelmaal in de war; er wordt thans $\text{fl. } 5000$ aan hoofdelijk ontslag gegeven; de levensmiddelen distributie is zoodier; beneventen gaan alle tractementen naar boven.

Gemeente blijft met behulp van het Staatsboschbeheer drink ontginnen; 137 hl. A. zijn klaar; het hele complex, dat ontginnen zal worden is 340 hl. A. groot.

Door hoofd der school te Neek wordt nog steeds met groot succes landbouwonderwijs gegeven; het geleerd wordt door de boeren trouw in praktijk gebracht.

Van de boeren zullen $\pm 90\%$ op hun eigen wonen. 50% van die op hun eigen wonen hebben nog hypotheecaire schuld in hun plaats staan.

Dastoor van Winkel heeft groote plannen; hij wil de school hervormen tot een bijzondere; hij heeft evenwel geen geld, om het schoolgebouw van de gemeente te koop; hij zou daaraan willen bijdragen met het gebouw te leeren.

Verder zou hij met de vereniging „Lijzen erf“ willen samenwerken, om tot den bouw van kleine woningen te komen. Men er op gewezen, dat Lijzen erf een weinig kapitaal krachtige of vereniging was. Als het noodig was, dat de in Schouph gebouwd werd, was het m.i. aangewezen, dat er een vereniging tot bevordering der volks huisvesting in het op gericht; Suspecken doet.

Schaik.

melker te Nijmegen zal zeker gaarne alle mogelijke inlichtingen verstrekken, en van voorlichting dienen.

Als er volgens het stelsel der evenredige verbeleging voorrijging zal gesteld worden, zal de gemeenteraad in zijne schikking vermoedelijk geen verandering ondergaan.

Secretaris van der Pleyden is als zoodanig vervangen door zijn zoon; de oude klar komt nog geregeld ter secretarie werken.

Er werd in 1917 $\text{fl. } 60.000$ meer op de spaarbank gebracht dan gehaald; geldt, dat de boeren door de tijdsomstandigheden in hun bedrijf niet kunnen gebruiken; daarom maken zij thans 4%, terwijl zij er in hun bedrijf 40 à 50% van moeten maken. Het boeren maken op die manier veel verarmen!

Den 7 Juni 1922 bezocht ik van uit den Bosch de gemeenten Schouph en Zeeland.

Er kwamen in den laatste tijd 21 nieuwe woningen; 6 baerderijen werden met staats-hulp gesticht; samen groot ruim 60 hl. A.; 5 boerenwoningen en 10 keerswoningen werden gebouwd met Rijkspremie. De Staat betaalde voor de baerderijen 2 x $\text{fl. } 400$ per hl. A.

Schaik werd in waterschap de laasbank opgenomen; men heeft daarheen erg geprotesteerd, omdat Schouph bij dat waterschap heel geen belang heeft te hebben.

Binnen afzienbaren tijd zal Schouph geen waesten grond meer hebben; met het Staatsboschbeheer werd gecontracteerd voor 340 hl. A.; daarvan is bereids 210 hl. A. bebost. — Aan bouw en weiland is er 26 hl. A.; aan oude bospelen 9 hl. A.; de zes baerderijen met staats-hulp kreeg 60 hl. A. — Er blijft dus nog 45 hl. A. over. Men is die begonnen te bebouwen met een tractor; dat viel niet mede; men heeft dat poegje gestaakt. De zes baerderijen liggen in de Schouphsche heide.

Schaipke

rechts van den groeten zandweg Schaipke - Zeeland.

De jacht werd verpacht aan Nohris Ten Bal te Nijmegen voor bij val f 1100.- Mr van Baer en Lyaard werden er niet gepacht.

De provinciale kunstbedrijf werd voor drie jaar geheel in orde gebracht met steenslag; begint nu reeds en zeer snellen vlak te verlocuen.

Voor het onderhoud haren wegen kocht gemeente in 1922 330 ll³ blaasgrind val f 4.40 op de las, wal en ~~op~~ 25 ll³ steenslag val f 9.- De boeren rijden de grint kosteloos op den weg; krijgen voor iedere vrucht een glas bier van de gemeente.

Twee brandspuiten: een nieuwe op de te Schaipke, een oude te Huis.

In het laatste van 1921 werd - meestal voor kunst - mest - f 70.000 van boerenbank terug gevraagd; sinds wordt er nog meer geld gevraagd dan gebracht, er staat nog f 95.000.-

Stoommijnfabriek gaat goed; 700 koeien uit Schaipke, 400 uit Zierpen, 100 uit Berghem. - De directeur, de heer Beters, kwam op audientie; hij zou gaarne het praedicaat "Koninklijk" voor zijne fabriek hebben; in twee jaar kreeg hij elf eerste of tweede prijzen op diverse tentoonstellingen.

Eens in het jaar is er in Schaipke een markt; een koolmarkt; als dan wordt van uit Berlicum en den Dungen roode en witte kool aangevoerd ter voorsiening in de plaatselijke behoefte der inwoners van Schaipke. Van de boeren wonen zeker 90% op hun eigen; van dese zullen ± 65% huren bierderij vrij hebben.

Wat stichting van landbouwbedrijfs woningen heeft men nooit in de gade gedaan; naar het schijnt, bestaat daarvan geen behoefte.

Distributie levensmiddelen geheel afgebrekend; uit gewone middelen betaald.

Uitvoering geen electriciteit; nog te dueren. Uithoering langer onderwijst 1920 zal aan gemeente veel geld kosten.

Schaipke

In tegenstelling met 1918 laat de administratie ter secretarie thans nog al veel te wenschen over. Vroeger schijnt was de oude van der Heyden als secretaris en ontvanger veel beter dan zijn zoon, de tegenwoordige titularis.

Den 28 Juni 1928 bezocht ik Schaipke Zeeland. Pastoor van Winkel is overleden; hij werd vervangen door Pastoor Sammers. Deze wil zijn pastorie aan de gemeente verkopen; de gemeente moet die pastorie dan verbouwen tot Raedthuys. Het deed mij opmerken, van V. en W. te vernemen dat zij van die plantmen van den Pastoor niets maekten hebben.

De gemeente secretaris werde reeds zijn 12½ jarig ambtsfeest; jammer, dat hij nooit verder kwam dan de secretarie van Schaipke, en daardoor maar weinig zag, waarmede hij zijn blik kon verruimen. Het gevolg van mijne opmerkingen bij mijn bezoek in 1922 werd er op de secretarie veel veranderd en verbeterd. Maar er zal nog meer moeten gewijzigd worden, zal de secretarie behoorlijk geantillieerd zijn.

Binnen een dag of wat wordt het electric net van Schaipke in gebruik genomen; om de kosten te dekken, wordt een belasting ingevoerd.

Stoommijnfabriek verwerkt de melk van 900 koeien uit Schaipke en van 400 koeien uit Zierpen.

De steenfabriek van Jegers bestaat niet meer; ~~die wordt~~ er is daarvoor in de plaats gekomen een ^{steen}fabriek, van v. der Ven uit Nistelrode en van der Burght uit Huis.